

Societetsalongen vid Södra Ljunga hälsobrunn. (I dörren till vänster doktor Hjelmqvist; till höger häradshövding Algot Strandmark.

rande inverkan på giktbrutna lemmar. Detta förstod man av de kryckor, som voro upphängda i Brunnshuset, och som patienterna ej längre behövde. Även s. k. romerska bad, ett slags bastu, som bestod i att de badande behandlades med varmluft erhöles. Dessa bad begagnades endast av herrar, och som badmästare fungerade en korporal von Scheele.

För de andra baden, d. v. s. karbaden kvinnor från socknen som medhjälperskor. Det var ett yrke, som oftast gick i arv från mor till dotter. I stället för romerska bad begagnades av damerna varma inpackningar och efter svettningen neddoppning i ett kar med kallt vatten. Mineralkällan var så givande, att den lämnade vatten till alla bad. Som brunnens maskinister tjänstgjorde ett par, möjligen tre generationer av släkten Thune.

Societetsbyggnaden var ganska enkel.

Alldeles intill Brunnshuset låg Societetsbyggnaden, som utgjordes av en lång laduliknande byggnad. Huset var av enklaste slag och bestod av en ganska stor sal, vars tak utgjordes av själva takresningen. På framsidan och ena gaveln funnos flera stora fönster, som gjorde salen ljus och luftig. Vid andra gaveln voro rum och kök. Som denna lokal icke nådde upp ända till taket gav den intryck av en stor låda med det gapande tomrummet ovanför. Detta brukade prydas med nyhuggna björkar vid midsommar och andra högtidliga tillfällen. Brunnssalongen fick tjänstgöra som matsal, samlingsrum och nöjeslokal. Möbleringen var den allra enklaste.

höger om nedfartsvägen lågo de båda gästhusen, även de av enklaste slag. De voro uppförda i två våningar och täckta med torvtak. Då dessa tak voro mycket bristfälliga, hände det ganska ofta, att gästerna överraskades av regnet medan de sovo. Det droppade nämligen ner i deras bäddar. Möbleringen i gästhusen var ytterst enkel. Omålade byråar utan lås och omålade stolar jämte en bastant säng var hela komforten. Men trots allt trivdes man och många återkommo år från år. Man kände sig som en enda stor familj.

Fröken Hjelmqvist berättar.

Fröken Sigrid Hjelmqvist i Ljungby, som är en god kännare av Ljunga hälsobrunns historia har berättat för nedskrivaren av dessa rader bl. a. om den s. k. Ljungabalen. Hennes fader var provinsialläkaren L. N. Hjelmqvist, som under åren 1862—1886 skötte om kurgästerna. Hon skriver: »När jag som barn fick följa med till denna för mig så underbara Ljungabrunn, var det en upplevelse. En minnesrik händelse varje år var Ljungabalen. Till den kommo herrskaperna åkande i sina droskor. En massa av vagnar, hästar och kuskar samlades. Visserligen fanns det en ganska stor stallbyggnad, men de flesta fingo taga in i närliggande gårdar. Redan i min tidigaste ungdom hade dessa tillställningar förlorat något av sin glans, men jag hörde de äldre beskriva dem som något alldeles enastående». Så skulle vid något tillfälle en utländsk minister ha besökt balen och uttalat sin stora tillfredsställelse med anordningen.

reställningar hon sjöng och spelade. I slutet av juni år 1857 uppträdde hon på Ljungby marknad och blev då upptäckt. Det skall ha varit denne apotekare Berg, som intresserat häradshövding Thornérhjelms för Kristina Nilsson, vilken också fick genomgå sitt bekanta sångprov för Bergs gäst fröken Valerius. Det är ju mycket möjligt att badgästerna vid Ljunga brunn, som vid denna tid befann sig i sitt högför, diskuterat Kristina Nilssons sångbegåvning och detta blivit impulsen till att hon sedan omhändertogs i Ljungby.

En annan uppmärksamman tilldragelse vid Ljunga brunn var folksöndagen. Den hade många namn »farliga söndagen», »tokiga söndagen» och »roliga söndagen». Då kom det folk från omkringliggande socknar. Där förekom lek, dans och framförallt slagsmål. Man tog sig för mycket av den lättillgängliga spriten. Så blev det lätt bråk och handgemäng så att blodet flöt. Det blev riktiga sockenstrider, som där utkämpades. Tvistigheter, som uppstått under året avgjordes på »slagfältet» vid Ljunga brunn. Ofta brukade de olika socknarnas slagskampar skicka direkta utmaningar till varandra att komma till Ljunga för att göra upp sina mellanhavanden. En särskild polisstyrka måste anlitas för att hålla bråkmakarna i styr och en provisorisk finka inrättades, men polisstyrkan var ofta för fåtalig och kunde därför ej uträtta så mycket.

Förklaringen till varför denna söndag fått så många namn är ej svår att finna. »Farligt» var det naturligtvis för dem, som deltog i slagsmålet, »tokigt» för dem som voro åskådare till bataljen och »roligt» för dem, som dansade och lekte.

Snart hade brunnen sett sina bästa dagar.

I slutet av 1880-talet hade Ljunga brunn sett sina bästa dagar. Brunnsgästernas antal började minskas. Byggnaderna börja förfalla och det såg ut som om verksamheten skulle helt avstanna. Några för saken intresserade personer, bland dem en son till brunnens grundläggare, lektor E. Billengren i Falun och handlanden J. Wiberg i S. Ljunga sökte uppliva rörelsen. De gamla förfallna gästhusen skulle rivas och ett större badhotell skulle uppföras. En ung läkare doktor Sandberg anställdes och verkade några år, liksom en kvinnlig gymnastikdirektör Thekla von Rosen. Försöket lyckades väl för tillfället men slog emellertid ej väl ut. Bristen på bättre kommunikationer och dylikt gjorde väl sitt till och verksamhe-

1
Ett långbord i mitten med bänkar omkring tjänstgjorde som matbord. Utmed väggarna stodo s. k. gungbräden på lösa bockar, som sviktade när man satte sig på dem. När brunnsgästerna hade varit och druckit sina glas ur källan, brukade de sätta sig ner ett slag på bräderna. En del trodde nog att detta hörde till kuren. Så klagade man ofta över det besvärliga »gongsandet».

Mitt emot Societetssalongen till

2
I samband med balerna och även vid andra tillfällen arrangerades s. k. sällskapsspektakler. Det var i regel amatörer från Ljungby, som uppträdde.

Sångerskan Kristina Nilsson uppträdde också vid Ljunga brunn och sjöng år 1856. Apotekare Berg i Ljungby vistades vid denna tid vid hälsobrunnen och lade märke till flickans ovanliga sångbegåvning. Hon åtföljdes av en skicklig buktalare, vid vilkens fö-

3
ten nedlades i början av detta sekel. Det gamla var oåterkalleligt förgånget.

Det slutade med att det nyuppförda badhotellet revs och såldes på auktion. Några år senare gingo societets-, brunn- och badhuset samma öde till mötes och jämnades med marken. En del av byggnaderna uppfördes i Ljungby och ingingo här som beståndsdelar i boningshus, bl. a. lär en fastighet vid torget vara uppförd av timmer från Ljunga badhotell.

Omkring 1910 är Ljunga brunnns saga all. Nu plöjer lantmannen gårdsplanen och odlar säd, där fordom giktbrutna människor linkade omkring för att söka hälsa och bot för sina krämpor. Men ännu lever bland de gamle i Södra Ljunga minnena rika från hälsobrunnen.

Källan porlar ännu lika frisk och klar. År 1940 rensades källan upp av ett militärförband, som då var förlagt till trakten och undersöktes också. Dess vattenhalt är ganska starkt radioaktivt.

G. Byhmer.

Brunnsbolag bildades
1836.
Doktor Billengren intresserad
nu ortens ledande män för sitt fö-

Gästbostäderna vid Södra 1

1946

TIDNINGSURKLIPP

Nr

7537